

Fordul a bolygó

BESZÉLGETÉS TÖRÖK JOLÁNNAL ÉS ERTL PÉTERREL

Ertl Péter már döntéseket hoz, Török Jolán még aláír, a leköszönő igazgató kérésére alakult ki az a rendhagyó helyzet a Nemzeti Táncszínházban, hogy a régi és az új vezető fél éven át együtt dolgozik. Tizenegy éves korszak, a magyar táncélet első kőszínházának első évtizede zárul most le, és mivel a világ változik, Török Jolán szerint is evidens, hogy teljesen új időszak kezdődjék.

– A Nemzeti Táncszínház már 2001-es megalakulásakor gerjesztett konfliktusokat és kulturális legendákat, még-hozzá arról, hogy az akkor már a Trafó – Kortárs Művészetek Háza által intézményesült progresszívekkel szemben szorgalmazták a létrejöttét a kevésbé radikális társulatok, amelyek onnan kiszorultak. Ezzel ketté is vált a táncszakma. Így történt?

TÖRÖK JOLÁN: Ez nem állja meg a helyét. 1980-tól működött a Táncforum, amely profi táncgyüttesek repertoárját mutatta be, képviselte az érdekeiket. Kezdetből fogva komoly fesztiváljai voltak, mint az Interbalett vagy az Interfolk, amelyekre külföldről is hozott társulatokat. Miután nem volt kőszínházunk, rengeteg helyen dolgoztunk, többek között a Petőfi Csarnokban is, ahova például Angelus Iván és Földi Béla kísérleti műveit vittük. Az akkoriban odakerült Szabó György elkezdett érdeklődni a táncművészet iránt, sokat mozgott a világban, és látta, hogy a kortárs vonal virágzik, majd elkezdett meghívni társulatokat. És akkor mi azt mondtuk, maradjon a Petőfi Csarnok az a hely, ahol teret kapnak a legprogresszívebb külföldi és magyar előadók. Valóban elindult egy kettős pálya, de szó sem volt arról, hogy ezért jötte volna létre a Nemzeti Táncszínház. A Táncforum több előadással volt jelen a Budai Várban, a Pesti Magyar Színház épületében, a táncszakma pedig már régóta dörömbölt egy saját kőszínházért, így 2001-ben született egy döntés, hogy a táncművészetnek legyen végre épülete, kapjuk meg a Várszínházat.

– Akkor nincsenek is érdekkörök?

T. J.: Ez rosszul van kommunikálva. A Trafó már három éve működött, amikor megnyitott a Nemzeti Táncszínház, ezzel megszületett egy ellenpólus, és ez sokaknak nem tetszett. Mi azt mondtuk, itt minden stílus jelen lesz, de nem kívánunk a szélsőségeknek teret adni, az maradjon a Trafóban és a MU Színházban. De például Bozsik Yvette, Frenák Pál, Földi Béla alkottak olyan kortárs műveket, amelyek még mindig progresszívnek hatottak, mégis itt lettek bemutatva. Mi végeredményben mindig együttműködtünk. A megnyitásunk óta mindig voltak időszakok, amikor az említett két színház vezetőjével együtt ültünk egy asztalnál, és azon gondolkodtunk, hogyan tudjuk megoldani azt, hogy a kortárs vonal előrébb léphessen. Aztán megállapodtunk abban, hogy egy új alkotó kezdjen a MU Színházban, ha ott bizonyított, menjen a Trafóba, és ha azután készít olyan művet, ami nem a szélsőséges kategóriába tartozik, akkor jöjjön a Nemzeti Táncszínházba. Olyan modern darabok is létrejöttek nálunk, amelyek ma már klasszikusnak számítanak.

– Mi volt a megalakuláskor kitűzött működési koncepció?

T. J.: Az volt a stratégiánk, hogy legyen jelen minden irányzat, és szülessenek ezeken belül gyermekeknek szóló, ifjúsági és felnőtt darabok is, kezdjük el a jövő közönségét felnevelni, hiszen a táncművészet szimbólumrendszerének megértése felkészülést igényel. És a tizenegy év alatt több generációt ki is neveltünk.

ERTL PÉTER: Nekünk az a feladatunk, hogy a magyar táncművészetet minél átfogóbban képviseljük Magyarországon és nemzetközileg. Mi is hoztunk

külföldről társulatokat, de nem azért, mert a magyar formációkkal elégedetlenek voltunk. Az elsődleges feladatunk a magyar táncélet minél több szereplőjének támogatása.

– *Hogyan lehet szelektálni, ha az egészet kell képviselni? Még a színház honlapján is az áll a megalakulás kapcsán: „engedve a táncművész szakma több évtizedes nyomásának” – így nem lehet egyszerű objektíven dönteni...*

T. J.: Minden szakmának megvannak a professzionális szövetségei. A Nemzeti Táncszínház megnyitása-kor valóban elsősorban azoknak adott fellépési lehetőséget, akik a Magyar Táncművészek Szövetségének tagjai voltak. Emellett például az is teljesen egyértelmű volt, hogy a vezető amatőr együtteseknek is teret adjunk.

– *Egy ekkora és ilyen profilú színház vállalhat egyáltalán kockázatot kísérletező darabokkal?*

E. P.: Erre nagyon jó példa Feledi János itteni karrierje, aki mint táncos került be a Nemzeti Táncszínházba, majd egy Egerben készült darabját bemutattuk a Refektóriumban, utána szintén a kamaratermünkben kapott egy premierlehetőséget, és most a nagyszínpadon készül saját bemutatóra. Ezzel a stratégiával lehet kockázatot vállalni, a kezdőkbe is energiát fektetni.

T. J.: Ha nem álltam volna ki annak idején Horváth Csaba vagy Goda Gábor, később Fodor Zoltán, Barta Dóra, Duda Éva mellett, akkor az ő pályájuk is más-képp alakul, a Refektóriumban pedig jelen van Hód Adrienn vagy a Táncművészeti Főiskola frissen végzett koreográfusai.

– *Ezt feltétlenül ki kell egyensúlyozni olyan darabokkal, amilyeneket például az ExperiDance készít?*

T. J.: Román Sándor felvállalt egy olyan stílust, amely korábban ismeretlen volt a hazai táncművészetben, ami a nyolc általánost végzettekől az egyetemi diplomásokig vonz be közönséget a színházba. Nagyon jól tudjuk, mennyire mások ezek, mint akár a koreográfus korábbi munkái, de a színpadra kerülő eredmény profi. Mit lehet az általuk generált nézettséggel kezdeni, hogy a magyar táncművészetnek haszna legyen belőle? Ezeket a nézőket, akik egyébként kizárólag az ExperiDance miatt tették be a lábukat a színházba, elkezdjük rábeszélni az itt játszott többi előadásra.

Nem a földre kell tiporni egymást, hanem racionálisan látni, hogy mit miért teszünk. Én az elmúlt tizenegy év összes döntését vállalom, és szakmailag meg tudom indokolni.

E. P.: Ezt persze nem úgy kell érteni, hogy az *Ezeregyév* után a nézők azonnal jegyet vettek Gergye Krisztián 99 perc című előadására, ekkora lépésre azért nem ösztönöztük a közönséget, és nem is lett volna eredményes. A táncszínház közönségbázisa elég nagy, de még mindig lehetne növelni. Nagyon nagy érték egy ember, aki először jön be a színházba, vigyázni kell arra, nehogy elriasszuk, a számára leginkább megfelelő előadást kell ajánlanunk neki.

– *Milyen megítélés alá eshet szakmailag egy olyan színház, amelynek spektruma, mondjuk, Gergye Krisztiánnal kezdődik, és Román Sándorral végződik? Lehet így arcu-
latot építeni?*

T. J.: Vegyük példának, hogy megjelenik az ExperiDance egyik előadásáról egy ledorongoló, szerintem többnyire nem építő jellegű és nem feltétlenül reális kritika – de a nézőtérén kétszázötvenen ülnek, a színhagyománynak köszönhetően pedig ez később sokszorozódik. Ha ez nem lenne, már régen bezárhatunk volna.

– *Külföld felé mennyire nyitottak sikeresen?*

E. P.: A koncepciók szerint az évente megrendendő fesztiválunkra (amelynek a nevét is azért változtattuk Budapest Táncfesztiválra, mert szeretnénk Budapestet még jobban bekapcsolni a nemzetközi táncművészeti körforgásba) hívunk meg nagy együtteseket. Szeretnénk bevonzani a külföldi fellépők mellett külföldi szakembereket is, ez építkezést igényel, de egyre jobb az elismertségünk. A Nemzeti Táncszínház volt az első magyar intézmény, amely a düsseldorfi táncvásáron megjelent. Nemrég pedig az Egyesült Államokban voltunk egy meghívás alapján, ahol tizenkét nemzetközi menedzsernek mutatták be az amerikai táncművészet egy jelentős szeletét. Ahhoz a döntéshez, hogy minket is kiválasszanak, nemzetközileg felmérték a terepet, kikérdezték a szakembereket, akikkel korábban kapcsolatba kerültünk, tehát jók a referenciáink. Ez nagyon komoly eredmény, amire majd építeni tudunk. Számomra nagyon fontos, és az igazgatói pályázatomban is kiemelten szerepelt, hogy a Nemzeti Táncszínházat nemzetközi kontextusban helyezzem el, kölcsönös együttműködések generáljak.

– *Az elmúlt tizenegy évben mikor voltak a legmagasabbban és a legmélyebben?*

T. J.: A legnagyobb siker az volt, hogy amikor 2005-ben megnyílt a Művészetek Palotája, a Nemzeti Táncszínház és a táncművészet bekerülhetett oda. Akkor ehhez meg is kaptuk a megfelelő támogatást, és iszonyú trauma volt, amikor 2006 őszén ennek több mint a felét zárolták. Nagy érdemnek tartom azt is, hogy az alkotók itt mindig biztonságban érezhették magukat, egyértelmű döntések, igenek, nemek születtek, ha valakinek igent mondtunk, garantáltan bemutathatta a darabját. Arra is büszke vagyok, hogy ezt az évet zökkenőmentesen végig tudtam csinálni, ugyanis még soha nem volt ilyen nehéz anyagi helyzetben az intézmény, 2006-hoz viszonyítva feleannyi pénzből működtetjük a színházat.

– Gyakran mondott nemet?

T. J.: Szerencsés vagyok, mert a jelen lévő minőség miatt nagyon ritkán kellett.

– Vannak olyan alkotók, akiknek bebetonozott helyük van itt?

T. J.: Tisztán látszik programunkban, hogy azoknak az együtteseknek van több előadásuk, amelyek többféle produkciót is hoznak létre, és van olyan társulat, amely csak egy-két darabot tud a repertoárján tartani. A dolog attól is függ, hogy finanszírozás szempontjából milyen kategóriába tartoznak.

E. P.: Utóbbi, azaz a független társulatok bizonytalan anyagi helyzete különösen megnehezíti most az életünket. Vannak előadások, amelyeket beterveztünk

Schiller Kata felvételei

a programba, és amikor a megvalósításhoz érkezünk, közölte a társulatvezető, hogy nem kapták meg a támogatást, az emberei elmentek más helyekre dolgozni, az a minőségi produkció, amit létre szeretne hozni, ilyen feltételek mellett nem vállalható.

– Tavaly az igazgatói pályázatot rendhagyó módon öt év helyett egy évre írták ki, a 2011. december 1-jétől 2012. december 31-ig terjedő időszakra. Török Jolán már korábban jelezte, hogy a színház tizedik évfordulójáig szeretne maradni. Bár volt pályázati kiírás, mondhatjuk, hogy a Nemzeti Erőforrás Minisztérium részéről ez gesztus volt?

T. J.: Én valóban úgy terveztem, hogy amikor tízéves lesz a színház, abbahagyom. Akkor behívtak a minisztériumba, és azt kérték, vállaljam el még egy évig. Azóta is többször volt szó arról, hogy mégis folytassam, de a befejezést véglegesen eldöntöttem. Az Előadó- művészeti Törvény miatt muszáj volt kiírni, és azt mondták, a legrövidebb időtartam, amire ez megtehető, egy év.

– Ertl Péter 2006 óta a színház igazgatóhelyettese. Ez a pályázata esetében mennyire jelentett előnyt?

E. P.: Ahhoz, hogy elinduljak a Nemzeti Táncszínház igazgatói pozíciójáért, nagyon fontos volt számomra, hogy érezzem a bizalmat a nálunk fellépő együttesek részéről. Amíg ezt a pályázathoz kapcsolt nyilatkozatokban ki nem nyilvánították, nem is voltam biztos benne, hogy ezt a feladatot vállalom.

– Kinek a fejében fogalmazódott meg, hogy az igazgatóhelyettesnek kellene tovább vinnie a színházat?

E. P.: Ez Török Jolán hosszú évekkal ezelőtt hozott stratégiai döntése volt, hiszen egy működő intézményt kell átörökíteni, ehhez ki kellett nevelni azt az embert, aki ismeri az értékeket, az erőfeszítéseket, és ilyen alapkőről tudja megvalósítani a saját elképzeléseit.

– Ha Ertl Péter ennyire tudatosan lett felkészítve, akkor szóba jöhetett egyáltalán, hogy az egyébként szabályosan kiírt pályázatot más nyerje meg? Azért kényesebb kérdés ez, mint az előző évi felhívás helyzete, mert idén volt két másik pályázó is.

E. P.: Ez egy normális pályázati struktúra volt. Aki minket pályázóként megkeresett, annak megköszöntük, hogy tájékoztatott bennünket, szabad választás volt, megtörténhetett volna, hogy nem én nyerem meg. A kuratórium kilenc tagja végül százszázalékosan engem támogatót. Az talán valóban lépéselőny jelentett, hogy mivel részt vettem a komplex működésben, tapasztalati szinten ismertem meg a helyes irányt és a zsákutcákat. Ebben a bizonytalan gazdasági helyzetben, amikor a közönség fizetőképessége is kiszámíthatatlan, nem kell felesleges kockázatot vállalni, és a társulatok számára is fontos a stabilitás.

– Mi az, ami változatlanul megy tovább, és mi az, amiben változás lesz?

E. P.: Ezt úgy fogalmaznám meg, hogy a megőrzés és megújítás elve szerint fogok dolgozni. Az ifjúság művészeti nevelése terén nagyon komoly munkát folytattunk, ebben elsők voltunk a színházak között, Török Jolán az alkotókat is inspirálni tudta az ebben való részvételle. Ilyen jellegű európai uniós lehetőségekre mindenképpen szeretnék pályázni és a programot tovább erősíteni, kifejezetten ennek a korosztálynak készíteni előadásokat. Tervezem, hogy táncművészeti iskoláknak több lehetőséget adok a megjelenésre, hiszen fontos, hogy valódi színházi terepet tudunk biztosítani számukra, professzionális technikával, szakemberekkel. A sokszínűséget és a nyitottságot is meg szeretném őrizni, de előbbiben mindenképpen alakulnak majd a hangsúlyok, egyes együttesek jelenlétének súlya. Szeretném, ha a Nemzeti Táncszínház jobban kinyitná a kapuit, az eddig is szervezett kiállítások mellett más társművészeteknek is helyet adna, közösségi térré válna. Még mindig vannak ugyanis olyanok, akik ha elsétálnak az épület mellett, nem tudják, mi is működik idebent. A szakma nagyon belterjes, a táncelőadások nézőterein rendre ugyanazokkal az emberekkel találkozom, ezért is tartom lényegesnek a nyitást. Nagyon nehéz elérni a nézőket, egyre nehezebb, a belső működés ennek fényében jelentősen át is alakul, összevonunk területeket, például a marketinget és a jegyértékesítést. Menedzserszemléletet szeretnék bevezetni az értékesítésben, megtalálni és feldolgozni a fehér foltokat. Jelenleg még nagyobb összefogásra van szükség, ezért tervezem koprodukciók létrehozását magyar és külföldi intézetekkel, együttmű-

ködést például az Országos Színháztörténeti Intézet-tel. A belföldi forgalmazásra is koncentrálni fogok, vidéki helyszínek bekapcsolására, akár már a produkció létrehozásának tárgyalási szakaszában bekapcsolni a lehetséges befogadókat.

– Szinte szimbiozisban működtek az elmúlt öt évben Török Jolánnal; ha szükséges, lehet ilyen helyzetben kritikusán viszonyulni az eddigiekhez?

E. P.: Mivel egyenrangú partner voltam, nehéz, hiszen én magam is része voltam a működésnek. Az biztos, hogy változik a világ, fordul a bolygó, és utána kell tudni fordulni.

T. J.: Az én távozásommal lezárul egy korszak. Talán nagy szavak ezek, de egy olyan időszaknak kerül pont a végére, amely tánc történeti szempontból is jelentős volt, hiszen a magyar táncművészet először kapott kőszínházat. Hálás vagyok az együtteseknek és a munkatársaimnak az együtt töltött évekért. Péterrel egy új korszak indul, evidens, hogy más lesz.

– Van joga egy ilyen intézmény igazgatójának ahhoz, hogy művészileg beleszóljon az alkotók munkájába?

T. J.: Adhatsz ötleteket, és büszke is vagyok arra, hogy az alkotók sokszor elfogadták ezeket.

E. P.: Volt ilyen, igen. Általában nemcsak a mi szubjektív véleményünkről van szó, hanem a közönségéről is. Ha egy produkciót befogadunk, akkor háromszor műsorra tűzzük, a premier alkalmával és még kétszer. Amennyiben ez idő alatt a közönség és a szakma részéről kialakul az elismertsége a darabnak, akkor tovább játszható.

T. J.: Ez nyíltan megbeszélhető az alkotóval, hiszen bármelyiküknél előfordulhat, hogy az adott mű gyen-

gebb periódusukban született. Amikor már mindent és minden irányból megpróbáltunk megtenni a darabért, a közönségszervezésért, az alkotó szemébe nézek, és megmondom, hogy az előadást le kell venni a repertoárról, mert nem bírjuk eladni.

– Rendhagyó helyzet, hogy az előző és a következő igazgató együtt dolgozik fél évig, ez is Török Jolán külön kérése volt. Mi történik a közös munka során?

E. P.: Gyakorlatilag majdnem ugyanaz, mint eddig. Változás, hogy a döntésekben az utolsó szó már az enyém, de az aláíró még az igazgató.

T. J.: Még az én felelősségem, hogy az intézmény pénzügyileg hogyan, adósság nélkül menjen át a következő évbe. A programok kiválasztásáért már Péter felel, de az év első néhány hónapjának még az én gazdálkodásom adja meg az anyagi háttérét, hiszen a színházi évad közepén járunk.

– Ertl Péter könnyebben mond nemet?

E. P.: Nagy felelősség dönteni valakinek a feje felett, mindketten rendelkezünk táncosmúltsal, ez nyilván befolyásolja, hogy empatikusabbak vagyunk az előadókkal. Az elmúlt évek sikere azon is múlt, hogy rengeteg energiát fordítottunk magukra az alkotókra, fellépőkre. A kusza rendszer ellenére a színpadon táncoló művészt magánemberként is látjuk, és borzasztó érzés tudni, hogy nem lesz lehetősége fellépni, fizetéshez jutni, de a döntéseket akkor is racionálisan kell meghozni.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE:
HALÁSZ GLÓRIA

Szoboszlai Annamária

Identitás, autonómia és kritika

NEMZETKÖZI FESZTIVÁL ÉS KONFERENCIA LUBLINBAN

Kit érdekel, hogy miről konferenciáznak a bélyeggyűjtők? A mangalicatenyésztők? Vagy a jövőkutatók? Engem például érdekel(ne), hátha rejtett összefüggések felfedezésével járna a találkozás, de nem kerestem még sem a bélyeggyűjtőkkel, sem a mangalicatenyésztőkkel, sem a jövőkutatókkal a kapcsolatot, így nem is kaphattam meghívót közös érdeklődés révén a tudás megosztására, tapasztalatcserére irányuló rendezvényeikre. Pedig talán őket is érdekelné, mi hír a kortárs tánc, a kortárs művészetek világában... De meglepő módon ők sem keresték a kapcsolatot velem, legalábbis én magam nem tudok róla. Noha ugyanezen a bolygón élünk. És mégis! Valahogy sokkal közelebb érezzük magunkat E. T.-hez...

A nemzetközi – nem kevésbé a lokális – konferenciák bája, hogy akármennyit látogat is meg az ember, fikarcnyit sem kerül közelebb az északabbra/keletebbre/délebbre lakó kollégákat feszítő kérdések, aktuális problémáik megértéséhez, pontosabban átélééséhez. És ez nem feltétlenül a konferencia hibája. Míg például Magyarországon a kortárs művészetben/kultúrában (merthogy úgy látom, külön kell beszélünk a kortárs kultúráról és a kultúráról) az elmúlt hónapok egyik fő beszédtemáját a Trafó szolgáltatta (valamint a koreográfusi világhírnév mibenléte, s nem kevéssé a számos független színházi és táncalkotót érintő támogatások zárolása), addig például Lengyelországban már annak is örülne az erősödő táncszakma, ha